

KOLONIAAL CONGO

OVER FEITEN EN MYTHES

VIDEO 2: HOE GRUWELIJK WAS DE KOLONISATIE?

Werden er echt handen afgehakt in Congo? Was fysiek geweld een onlosmakelijk onderdeel van de kolonisatie? Was er gezondheidszorg? Was Leopold II op de hoogte van alles wat er gebeurde in Congo?

WIE SPREEKT?

© Broederlijk Delen

Mathieu Zana Etambala is professor hedendaagse geschiedenis en auteur van verschillende boeken over Congo, waaronder *Veroverd, bezet, gekoloniseerd, Congo 1876-1914*.

MOEILIJKE WOORDEN

dwangarbeid	gedwongen werk zonder eerlijk loon, meestal onder bedreiging van een zware straf.
genocide	volkerenmoord, het doelbewust uitroeien van een etnische groep
concessiemaatschappijen	bedrijven die grote stukken land kregen om te ontginnen, zoals ABIR - de Anglo-Belgian Indian Rubber Company.
amnesie	geheugenverlies
glorificatie	verheerlijking, aanbidding

DE VIDEO

Bekijk de video en probeer een antwoord te vinden op deze vragen:

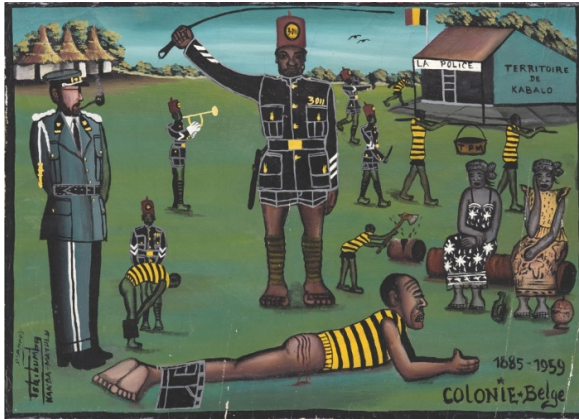
1. Kunnen we Leopold II verantwoordelijk stellen voor het geweld in Congo?
2. Hoeveel slachtoffers heeft de kolonisatie van Congo exact gemaakt?
3. Waarom zijn afgehakte handen symbool geworden voor de gruwelpraktijken van de kolonisatie van Congo?
4. Wat waren de belangrijkste doodsoorzaken voor de gekoloniseerde inwoners van Congo?
5. Investeerde de koloniale administratie van Leopold II ook in gezondheidszorg of onderwijs in Congo?
6. Was er sprake van een Belgische zwijgcultuur over de koloniale gruwel?

HET BEELD

Bekijk de foto. Wat zie je op deze foto? Wat is de context van de foto? Wat kan je hierover vertellen? Denk je dat de framing door het camerastandpunt bewust gekozen is?

KLASGESPREK: EXPLICIETE BEELDEN

Colonie Belge door Tshibumba Kanda-Matulu, 1981.

Als we vandaag in handboeken of in de media over de kolonisatie van Congo lezen, zien we vaak dezelfde soort historische foto's opduiken. Congolezen worden afgebeeld terwijl ze dwangarbeid verrichten, mishandeld of vernederd worden, met afgekapte handen, ... Vandaag wordt dat in vraag gesteld.

- Vernederen we de slachtoffers op deze foto's niet opnieuw door dit beeldmateriaal zonder hun toestemming als illustratie te gebruiken? Of is het net nodig om de gruwel te tonen als vorm van erkenning?
- Maakt het gebruik van deze foto's het beeld van de hulpeloze Congolees in de slachtofferrol niet sterker? Kan het helpen als we in geschiedenisboeken en in het onderwijs vaker foto's tonen van Congolezen in een niet onderdanige positie?

Wat vind jij?

KOLONIAAL CONGO

OVER FEITEN EN MYTHES

VIDEO 2: HOE GRUWELIJK WAS DE KOLONISATIE? FICHE VOOR DE LEERKRACHT

LESDOELEN

- Leerlingen reflecteren over de representatie en betrouwbaarheid van bronnen
- Leerlingen beargumenteren hoe historische beeldvorming tot stand komt
- Leerlingen reflecteren kritisch over collectieve herinnering van historische fenomenen.
- Leerlingen evalueren de machtspositie van een overheid
- Leerlingen begrijpen dat kolonisatie een veelzijdig fenomeen is met vergaande gevolgen
- Leerlingen reflecteren kritisch over actuele maatschappelijke uitdagingen

VRAGEN BIJ DE VIDEO

1. Kunnen we Leopold II verantwoordelijk stellen voor de geweldpleging die in Congo is gebeurd?

Het hele systeem van machtsuitoefening in Congo was door het paleis bedacht, Leopold II was dus op de hoogte van de gruwelpraktijken. Een systeem komt echter nooit van slechts 1 persoon: een heel politiek apparaat, media, ... hebben bijgedragen aan de (instandhouding van) onderdrukking in Congo.

2. Hoeveel slachtoffers heeft de kolonisatie van Congo exact gemaakt?

Dat weten we niet. Er wordt vaak gesproken over 10 miljoen mensen, maar eigenlijk is er nog niet voldoende onderzoek gebeurd. Dat cijfer is dus niet wetenschappelijk. Sommige regio's zijn nog niet onderzocht. Bovendien stierven er ook veel mensen door de slaapziekte, die overlijdens kunnen niet op rekening van het koloniaal regime geschreven worden.

3. Waarom zijn afgehakte handen symbool geworden voor de gruwelpraktijken van de kolonisatie van Congo?

De administratie van Leopold II dwong het Congolese leger om hun landgenoten die niet snel genoeg werkten in de rubberteelt op te jagen en te vermoorden. De zwarte soldaten moesten elke kogel die ze gebruikten 'verantwoorden' aan de kolonistoren met een afgehaakt hand of geslachtsdeel als bewijs. Er circuleren foto's van volwassenen en kinderen met een afgehaakt hand: dat zijn slachtoffers die het schot overleefd hebben. De foto's werden door critici van de Congolese kolonisatie gebruikt om de wanpraktijken in Congo aan te klagen.

4. Wat waren de belangrijkste doodsoorzaken voor de gekoloniseerde inwoners van Congo?

Het fysieke geweld van de kolonisatie was een belangrijke oorzaak. Daarnaast zijn ook veel mensen gestorven door het gebrek aan gezondheidszorg. Zo stierven bijvoorbeeld veel Congolezen aan een besmetting met de 'slaapziekte' (infectieziekte veroorzaakt door tseetseefliegen), niet enkel voor 1908 maar zelfs tot aan WOI. Verder was er ook psychologisch en seksueel geweld, economisch geweld,...

5. Investeerde de koloniale administratie van Leopold II ook in gezondheidszorg of onderwijs in Congo?

In Congo Vrijstaat (voor 1908) werd zo'n 40% van de begroting besteed aan het leger en slechts 1,6% aan gezondheidszorg. Vanaf 1908 komt er wel een gezondheidsproject en een onderwijsproject, maar gezondheidszorg en onderwijs bleven beperkt toegankelijk voor Congolezen.

6. Was er sprake van een Belgische zwijgcultuur over de koloniale gruwel?

We kennen daaromtrent een vorm van collectief geheugenverlies. Enkele voorbeelden zijn de missies en het koningshuis. De geloofsgemeenschappen zwegen over wanpraktijken omdat ze gratis gronden hadden gekregen om hun missies op te zetten. Het koningshuis had allerlei financiële belangen in het land en wilde die beschermen. Zo was koning Albert I in Congo geweest en kende hij de verhalen over de gruwel. Omdat het koningshuis echter betrokken was bij verschillende koloniale bedrijven, besloot hij erover te zwijgen en verheerlijkte hij daarentegen het werk van Leopold II.

HET BEELD

Je ziet Albert I op bezoek in Congo. Hij kon ter plaatse waarnemen hoe de kolonisatie eraan toeging en kende dus de wanpraktijken. Aangezien het koningshuis belangen had in het land, besloot hij over die toestanden te zwijgen en verheerlijkte daarentegen het werk van Leopold II.

Het camerastandpunt toont de visie die de koloniale propaganda wilde doorgeven: 'de zwarte man' kijkt op naar 'de blanke koning'.